

**РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ
ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ
У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОГО НАВЧАННЯ**

Розбудова та реформування вітчизняної системи освіти нині неможливі без якісних змін у такій її складовій як післядипломна педагогічна освіта, яка нерозривно пов'язана із концепцією навчання упродовж життя. Одним із основних завдань післядипломної педагогічної освіти є підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Коли йдеться про підвищення кваліфікації передовсім маємо на увазі якісні зміни у професійній компетентності педагогів та у їхньому професійному саморозвитку.

У результаті удосконалення професійної компетентності народжується таке явище, як **професійна майстерність**, яка тісно зв'язана з **педагогічною творчістю**. В.О.Сухомлинський визначав педагогічну творчість як «особливу галузь педагогічної науки, яка займається виявленням закономірностей формування творчої особистості» [9, с.78]. Інші ж вчені (В. Нікандров, В. Кан-Калик, Л. Рувинський) розглядають педагогічну творчість як пошук вчителем нових рішень у постановці нових завдань, застосування нестандартних прийомів діяльності. І нарешті педагогічний словник визначає педагогічну творчість як «оригінальне та високоефективне вирішення вчителем навчально-виховних завдань, збагачення теорії та практики виховання і навчання» [8, с. 312].

Поняття педагогічної творчості включає у себе творчу педагогічну діяльність вчителя і творчу навчальну діяльність учня в їхній взаємодії та взаємозв'язку, тобто педагогічна творчість – це особистісно орієнтована

розвивальна взаємодія вчителя та учня, яка зумовлюється певними психолого-педагогічними умовами і забезпечує подальший творчий розвиток особистості і рівня творчої діяльності вчителя. Інакше кажучи, ефективність формування творчої особистості учня напряду залежить від творчої діяльності педагога, його професійної майстерності. Добре відомо, що навчити творчості може тільки творча особистість, яка наділена яскраво вираженими креативними рисами: розвинутою творчою уявою, фантазією та інтуїцією, схильністю до педагогічних інновацій, розвиненістю продуктивного мислення, здатністю до комбінування, свободи асоціацій. Творчий педагог створює у класі атмосферу, що передбачає схвалення, підтримку пошукової активності учнів, ініціативи, оригінальності та самостійності у вирішенні навчальних завдань, розробку і конструювання нових форм навчальної взаємодії, широкого застосування інтерактивних технологій навчання, спрямованих на розвиток творчої особистості.

Тривалий час побутувала думка, що здатність до творчості, іншими словами, творчі здібності, це щось на кшталт вроджених рис, вони або є, або їх немає. Авторитетні наукові дослідження з питань психології творчості (В.Андреев, А.Бертон, Л.Виготський, Г.Костюк, С. Рубінштейн тощо) спростовують цю думку і наголошують, що творчість можливо розвивати і навчати їй. Як зазначає В. Загвязинський : « Навчати творчості вчителя можна й необхідно, але формувати свій стиль може лише сам вчитель, збагативши себе як особистість, розширюючи свій світогляд, виховуючи свої почуття» [4, с.46].

Навчання творчості можливе, якщо воно зумовлене дією «механізму переносу», тобто вправління у творчій діяльності в одній галузі може бути перенесене на іншу галузь. Навчання ж педагогічній професійній творчості зумовлене, насамперед, дією «механізму наслідування», основний принцип якого полягає у тому, що наслідування творчої діяльності у процесі підвищення професійної компетентності переходить поступово у власну творчість.

Названі механізми запрацюють тоді, коли вчитель повною мірою залучений до активної роботи у системі післядипломної освіти яка у свою чергу теж потребує ґрунтовної модернізації. Насамперед, потрібно відмовлятися від

традиційної аудиторно-лекційної форми роботи. Її потрібно насичувати різними активними прийомами: вправами, обговоренням, дискусіями, тестами, тренінгами, майстер-класами, педагогічними майстернями, екскурсіями, розвитком інформаційної компетенції, оволодіння якою допоможе вчителю вирішити одну із найскладніших проблем сучасності – пошуку, обробки й використання різних джерел інформації. Час вимагає і зміни ролі викладача у системі освіти, зокрема і післядипломної. Ми маємо відійти від стереотипів, відмовляючись від тези «навчити» і йдучи до тези «допомогти навчитися, допомогти розвинути, допомогти підвищити». Адже зрозуміло, що у сучасному динамічному світі жоден викладач не може бути єдиним джерелом інформації, своєрідним «транслятором знань». Ця зміна ролі викладача важлива ще й тому, що працюючи із учителями на курсах підвищення кваліфікації, викладачі самі мають подавати позитивний приклад грамотної організації навчального процесу.

Необхідно враховувати у післядипломному навчанні і психологічні особливості навчання дорослих, зокрема педагогів. Не секрет, що саме вчителі доволі часто побоюються продемонструвати якісь прогалини у власних знаннях, уміннях, що призводить до певного емоційного, психологічного дискомфорту. Тому на курсах слід намагатися створювати комфортні умови для розвитку ситуації успіху у кожного учителя. Щоб досягти успіху, необхідно мати добру мотивацію для цього. Відомо, що доросла людина, у нашому випадку вчитель, з віком все більше покладається на свій попередній досвід і не завжди налаштована сприймати щось нове, що суперечить її переконанням та досвіду. Тому, обов'язково враховуючи суб'єктний досвід учителя, необхідно здійснювати грамотно організовану мотивацію, аби вчитель добре усвідомив, чим він опанує, яким чином він це використає у практичній діяльності.

Учителі стають нетерпимими, коли у процесі курсів їхній час витрачається марно. Тому потрібно зробити систему підвищення кваліфікації більш гнучкою, динамічно, здатною задовольнити всі запити слухачів.

Післядипломне навчання передбачає перманентний процес професійного зростання. Тому педагоги мають бути активними не лише під час навчання в

ПО. Розвитку їхньої педагогічної творчості сприятиме залучення до роботи в авторських, проблемно-тематичних курсах, семінарах, конференціях, творчих групах, у конкурсах, в засіданнях методичних об'єднань, у процесі апробації, рецензування навчальної та методичної літератури, у розробці власних програм та проєктів, у підготовці учнів до олімпіад, творчих конкурсів, захисту робіт в МАН тощо.

Уся система методичної роботи з вчителями, як у курсовий, так і у міжкурсовий період, відноситься до, так званих, *зовнішніх чинників формування педагогічної творчості*. Крім них є ще і *внутрішні*, до яких ми, насамперед, відносимо саму особистість вчителя: силу його характеру, рівень розвитку інтелектуальних здібностей, рівень креативності, який полягає у здатності приймати нестандартні рішення, висловлювати оригінальні ідеї, швидко знаходити вихід із проблемних ситуацій.

Отже, підсумовуючи, зазначимо:

- названі нами шляхи удосконалення процесу розвитку педагогічної творчості не охоплюють всю площину необхідних змін у післядипломному навчанні;
- післядипломна педагогічна освіта має формувати особистість не з енциклопедично розвиненою пам'яттю і механічним набором знань, а з гнучким розумом, швидкою реакцією на все нове та повноцінними потребами подальшого розвитку, адже за слушним зауваженням Антона Макаренка: «Головне у житті не знання, а та гармонія, яка проявляється, коли знання добре вміщені у душі» [6, с.124].
- необхідно змістити акценти із «навчити» на «допомогти навчитися», із навчальної діяльності на пізнавально-творчу, а головною метою підвищення кваліфікації визначити «здатність до активної творчої діяльності, коли знання перетворюються у засіб розвитку особистості» [2, с. 18].
- слід створювати дійсно комфортні умови для вчителів, урахувати їхні запити і потреби, орієнтуючись на розвиток компетенції, яку можна назвати «вчитися того, як потрібно вчитися»;

- педагоги на курсах підвищення кваліфікації мають мати змогу практикуватися в освоєних компетентностях у максимальній кількості реальних (можливо, імітаційних) контекстів;
- вчителі повинні свідомо взяти на себе відповідальність за своє професійне зростання за рахунок збільшення питомої ваги самостійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Болтівець С.І. Андрагогіка як вчення про удосконалення дорослої людини / С.І. Болтівець // Післядипломна освіта в Україні. – 2001. – №1. С.46-49.
2. Вербицкий А.А. Актуальное обучение в высшей школе: контекстный поход / А.А.Вербицкий. – М.: Высш. школа, 2009.
3. Загвязинский В. Педагогическое творчество учителя/ В. Загвязинский. – М.: Педагогика, 2007. – 160с.
4. Макаренко А.С. Твори в 7 Т. / А.С.Макаренко. – К., 1984. Т.5.
5. Педагогічний словник/ за ред. С. Гончаренка. – К.: Либідь, 2007. – 417с.
6. Сухомлинский В. Рождение гражданина: 2-е изд./ В. Сухомлинский. – М.: Просвещение. – 2001. – с. 312